

SILA GENÇOĞLU
ALİ MURAT İRAT

Türk Edebiyatı
Deneme

bin-
yılın
aşk
mektupları

Sıla Gençoğlu

17 Haziran 1980'de doğdu... Hâlâ yaşıyor, yazıyor ve şarkı söylüyor.

Ali Murat İrat

1973 doğumlu. Okur-yazar. Eros, hayvan, beden ve ölüm üzerine çalışıyor.

Binyılın Aşk Mektupları

BİNYILIN AŞK MEKTUPLARI

Derleyen: Sıla Gençoğlu, Ali Murat İrat

Editör: Sema Çubukçu

Yayın hakları: © Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ő.

Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

1. baskı / Haziran 2021 / ISBN 978-605-09-8391-3

Sertifika no: 11940

Kapak tasarımı: Murat Yalçın

Kitap tasarımı: Hülya Aktaş

Baskı: Ana Basın Yayın Gıda İnŐ. San. Tic. A.Ő.

Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. 2622 Sk.

Güven İş Merkezi, No: 6/13 Bağcılar - İSTANBUL

Tel: (212) 446 05 99

Sertifika no: 20699

Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ő.

19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 3, Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL

Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16

www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Binyılın Aşk Mektupları

Sıla Gençoğlu

Ali Murat İrat

İçindekiler

11	Sunuş
13	Ve ağzın en iyi şarap gibi
25	Lütfet bana okşayışlarını
31	İffet ve aşk bir arada olamaz asla
35	"Aşk basit bir duygudur, tutku cesetler çiğnetir"
39	Senin mecburun olmak
47	Aşk yeniden icat edilmelidir
53	Ne bir güzel var avutacak gönlümü...
57	Mutlu ol ve endişelenme sevgilim
63	Temenni et ki o günü görmeyeyim
67	Size yazmaktaki amacım himayenizi dilemektir
75	Güvercinin file aşkı
81	Özlememeyi öğrenmiş bir insanım
87	Üç yüz yıllık görestim seni
93	Cehennem nedir?
97	Senin başına bir şey gelirse dayanamam
103	Bütün eserlerin en güzeli
107	Dene ve kendine iyi bak
113	Gece uçuşu
121	Her kelimededen şüpheleniyorum
127	Tanrı'yı, babamı tekrar buldum
131	Gidenler, kalanlar

Sunuş

Uzun bir süredir aşk üzerine böyle bir çalışma yapmayı planlıyorduk. Aşkın kâğıda döküldüğü, belki daha doğru bir ifadeyle, damıtılıp saf halini aldığı aşk mektuplarını gözümüze kestirmiştik. Aşk mektupları aşkın en güzel ifade biçimleriydi ve malesef artık bu tür bir duygu iletişimi yok olmaya yüz tutmuştu. Mektupları derlemek bazı açılardan kolay, bazı açılardan zor oldu. Kolaylık, bizden önce bu mektuplara ulaşan, derleyip onları bir yayın haline getiren insanların, yayıncıların ve koleksiyonerlerin varlığıydı. Onların çalışmaları çoğu mektuba ulaşmada büyük kolaylık sağladı. Ancak zorluk, bizzat bu mektuplar arasından yapılacak seçimdi. Her biri birbirinden değerli ve buram buram aşk kokan yüzlerce mektup arasından seçim yapmak gerçekten zorlayıcıydı. Özellikle Türkiye dışında yazılmış mektupların kaynaklarına ulaşmak da bir başka zorluk olarak karşımızdaydı. Mektuplar üzerinde bu nedenle oldukça fazla çalışıldı. Kelimeler, cümleler, duygular süzgeçten geçirilip bazen kolayca, bazen içimiz ağlayarak mektupları seçmek –elemek– zorunda kaldık. Sonuçta elinizdeki bu kitap hasıl oldu.

Umarız okuyanların yaşamlarında bir yere dokunur, güzellikler sunar.

Bu süreçte bizden hiçbir desteğini esirgemeyen sevgili dostlarımız Gülten Kaya, Cem Erciyes, Mehmet Said Aydın ve Yılmaz Ruhi Demir'e de bu vesileyle teşekkürü borç biliriz. Var olsunlar. Kitap artık okuruna emanettir.

Sıla Gençoğlu-Ali Murat İrat
Mayıs 2021

Ve ağzın en iyi şarap gibi

Siz hiç âşık oldunuz mu? Birine karşı tarif edemediğiniz ve dahası engel olamadığınız karmaşık duygular içine girmişseniz muhtemelen âşık oldunuz. Diyeceksiniz ki, birçok kişiye karşı birçok engel olamadığımız duyguyu barındırabiliriz. Bunların hepsi aşk olmak zorunda mı? Bu aslında aşkı diğer yoğun duygulardan ayıranın ne olduğunu anlamaya yönelik oldukça haklı bir soru. Birisine karşı yoğun ve engellenemez biçimde nefret de, sevgi de, şefkat de, acıma duygusu da hissedebilir insan. Peki, bütün bu duyguları aşktan, ya da daha doğru ifade edersek, aşkı bu duygulardan ayıran nedir? Kuşkusuz erotik aşkın içerdiği ve diğer duygularda bir arada nadiren olabilecek iki şey özellikle belirleyicidir: Haz ve ihlal. Diğer hiçbir duygu bu ikisini erotik aşk kadar belirgin biçimde bir arada bulunduramaz. Yanlış okumadınız. İhlal, yani sınırların aşılması aş-

kın –özellikle erotik aşkın– belirleyici özelliklerinden biridir. Âşık olan ihlal eder. Ya kendi sınırlarını ya diğèrinin sınırlarını. Ancak bu ihlal sıklıkla haz duygusunu da içerir. Hem kendisi hem diğèri için. Aşk diğèr bütün duygulardan yaşama, yaratmaya, üretmeye yönelik açık bir güç olarak ayrışır. Aşk gücünü de buradan alır. Yoğunluğu değil ama değıştirme, yıkma ve yaratma gücü onu hem korkulan hem de sevilen bir duygu haline getirir. İnsan değıştirmek istediğı hayatını ancak yeni bir aşkla terk edebilir, yeni bir hayata ancak aşkla gözlerini açabilir.

Ama tecrübe edenler bileceklerdir ki aşkın binbir türlü hali var. Kim nasıl bir tanım yaparsa yapsın diğèrine uymayan, başkalarının kabul edemediğı, anlayamadığı, kabullenemediğı aşk halleri var. Aşk, seyredilebilen ve dışarıdan bakılarak anlaşılabilen bir şey değil. Onu ancak yaşayanlar biliyor ve ne acıdır ki yaşayanlar da anlatamıyor. Çünkü hiçbir kelime, kavram ya da cümle bir aşkın insana tattırdığı hazzı, acıyı, neşeyi ya da hüznü anlatabilecek yeteneğe gelmedi henüz. Aşk biraz da yokluk hali bu nedenle. Âşıkken anlatılamayan, açıklanamayan, türlü duygu, aşkın terk edip gitmesiyle canlanıp ete kemiğe bürünüyor ve kendisini varlık âlemine atıveriyor. İşte o zaman insan, yalnızlığının, işte o zaman mazlumluğunun, zayıflığının ve işte o zaman kendisinin farkına varıyor.

Peki insan aşkını nasıl anlatır? Kimi âşıklar için bunun gereğı yoktur. Onlar yalnızca aşkı yaşarlar. Dokunurlar, severler, öperler, sevişirler. Kiminin aşkında sevinç, kiminde hüznün, kiminde erotizm ön plandadır. Aşkın biricikliğı insanların biricikliğındendir. Başkalarının aşkını anlamaya yönelik her türlü çabanın yarım kalacağına garantisini verebiliriz. Hiçbir aşk anlatılamaz, açıklanamaz, anlaşılabilir. Yalnızca –o da belki– hissedilebilir. İşte bu hissetme kabiliyetinin bazı göstergeleri var elbette. Bun-

lardan biri ve en güçlüsü müzik. Müzik büyüdü bir şey değil, biz-
 zat büyüünün kendisidir. Müziğe olan bağlılığın ve karşı duruşla-
 rın nedeni tam da budur. O tılsımlı sözlerle hareket eden bir bü-
 yücüyü benzemez. Büyücünün kendisidir ve insandaki etkisi de
 bir büyüden farksızdır. Bitmeyen, dinmeyen, geçmeyen bir bü-
 yü. Şarkılar ve müzik çok eski zamanlarda kutsal olan ne varsa
 onun etkisindeyken insanın kendisini bulmaya, kendisini kutsal
 görmeye başladığı zamanlardan bu yana artık insana ait olan
 her türlü duygunun içine sızmaya başladı. Bu duygulardan bi-
 risi ve en güçlüsü de aşktı. Bu yüzden müzik tarihine göz attığı-
 nızda bir yandan kutsal olanın tarihine bakarken diğer yandan
 aşkın tarihinin seyrüseferine katılmak da mümkün oluyor. Aşk
 ve müzik birbirinden hiç ayrılmadı. Ancak bir aşka en az müzik
 kadar yakın bir başka şey de edebiyattı. Edebi yazın aşksız dü-
 şünülemezdi. Edebiyat tarihine bakıldığında bu hemen anlaşıl-
 lacaktır. Bütün bir edebiyat aşkın yokluğu ya da varlığı üzerin-
 de yükselir. Abartıyor muyuz? Aşkı yalnızca iki kişi arasındaki bir
 duygu durumu olarak tanımlıyorsak belki. Ancak aşkın iki kişi-
 nin karşılıklı hissettiği ya da karşılıksız hissettiği duygu olmasın-
 dan başka halleri de var. Aşk yaşama kök salma hali. Bu halde
 Schopenhauer'in sözünü ettiği gibi türün devamını da içeriyor.
 Aşk konusunun belki de en can sıkıcı bölümü zaten bu. Tür-
 rün devamının sağlanması için türün genetiğinin bireyin arzula-
 rını yönlendiriyor olması. Sıkıcı ama gerçek. Bu durum roman-
 tizmi öldürüyor görünse de aslında bu kök salma halini somut-
 laştırıyor. Birey olarak türün devamı ve toplum olarak türün de-
 vami. İşte bu noktada aşk iki kişi arasından sıyrılıp kutsal olan
 kimi değerlere de sirayet ediyor. Tanrı, devlet ve vatan gibi kut-
 sal kavramlar aşk bahsinde karşımıza sık sık çıkıyor. Hal böyle
 olunca da edebiyat tarihi aşkın gün yüzüne çıktığı, diğer insan-

larla hemhal olduğu alan haline geliyor. Kutsalın, sıradanın, iyinin, kötünün, güzelin ve çirkinin kendisinde hemhal olduğu bir yer aşk. Kimi zaman bir ütopya, kimileri için ve kimi zaman da bir distopya aşk. Hatta ve hatta geçmişte en çok özlenenin yerini imleyen bir retrotopya.

Aşk her ne kadar anlaşılabilir, aktarılamaz ve tanımlanamaz olsa da en azından ifade edilebilir olduğu açıktır. Kimi zaman bir sözle, kimi zaman bir jestle ve kimi zaman da bir şarkıyla. Ama bütün bu "kısa yollara" ek olarak daha uzun ve zahmetli bir yol var ki, o da kuşkusuz bir aşkın kaleme alındığı mektuplar. Evet belki de geç modern dönemin çocukları olan bizlerin asla tam vâkıf olamayacağı bir pratik biçim bu.

Aşkı kendisiyle paylaşmanın, kendi aşkına dışarıdan bakabilmenin en yalın ve belki de en kestirme; birbirlerine dokunamayacak kadar uzakta olan âşıkları avutmanın tek yoludur aşk mektupları. Onlar aşkın az da olsa görünür kılındığı tek mekândır. Yine de hiçbirini bir aşkı tarif etmeye muktedir değildir. Çünkü içinde barındırdıkları aşka dair olan hiçbir ifade, olan biteni asla temsil edemez. Çünkü aşk ne temsil edilebilir ne anlatılabilir ne de bir başkasıyla paylaşılabilir bir şeydir. Aşkın olduğu yerde başka hiçbir duyguya yer yoktur. Aşk hem dünyanın en yalancı hem de en dürüst şeyidir. Yalancıdır, çünkü âşıklara sonsuza kadar süreceğini söyler; dürüsttür, çünkü bittiğinde hiç olmamış gibi davranmasını çok iyi bilir. O varken kendinden başka hiçbir duygu, edim ya da düşünceye yer yoktur yanında. Çünkü aşk varsa mutlak bir gerçeklik olarak tüm kavram ve duyguları kendinde zaten içleştirmiştir. O nedenle aşkın kalemle, yazıyla, kelimelerle işi yoktur, olamaz. O belki yalnızca en çok dokunmaya meyyaldir; hepsi bu. Ona en çok yaklaşan, onu görünür kılmasa bile anlaşılır kılmaya aday olan tek şey o

dokunmanın kendisidir. Dokunmak hem aşkın tek ama en zayıf ifade biçimi hem de onun sonunu hazırlayan celladıdır. Her aşkı ilk dokunuş öldürür.

Aşk mektuplarının piriye belki de Kafka'nın Milena'ya yazdığı 17 Temmuz 1920 tarihli mektuptur:

*Mektupta ne yazacağını biliyordum, neredeyse bütün mektupların ardında, gözlerinin içinde vardı bu –onların berrak zemini üzerinde ne gizlenebilir ki?– alındaki çizgilerde vardı, biliyordum bunu ben. (...) Ve kendine nasıl eziyet ettiğini ve kıvrandığını ve kurtulamadığını ve hiçbir zaman kurtulamayacağını görüyorum, görüyorum bunu ve yine de, şunu söylemeye iznim yok: Olduğun yerde kal. (...) Ve ben, senin de yazmış olduğun gibi gerçekten güçlüyüm, belli bir gücüm var, bu güç kısa ve belirsiz şekilde nitelenmek istenirse eğer, şu söylenebilir ki müzik yeteneğimin olmamasıdır gücüm. Ama en azından şimdi hemen yazmaya devam etmemi sağlayacak kadar da büyük değil. Bir çeşit acı ve aşk tufanı beni alıyor ve yazmaktan uzaklaştırıyor.**

Her aşk mektubunun piriye bu. Çünkü her âşık o mektupta ne yazdığını neredeyse okumadan bilecektir. Tıpkı buradaki gibi. Mektuptaki kelimelerle alındaki çizgileri aynı kılsa aşkın tek mutlak hakikat olarak belirmesinden başka bir şey değildir. Aşk, alındaki çizgileri kelimeler gibi okunur kılarken, insana "yazmaktan uzaklaştığını" yazarak söyletecektir.

Aslında her aşk mektubu aynı zamanda birbirinin tekrarıdır.

* Franz Kafka, *Milena'ya Mektuplar*, çev: Semih Uçar, Doğan Kitap, 2021.

Ancak tıpkı Kafka'nın çocuklar için söylediği gibi "Onlar ciddi-
dir ve imkânsız nedir bilmezler." En büyük ortak özellikleri de iş-
te budur. Aşkların imkânsızlığa başkaldırışlarının ve aşkın pe-
şi sıra getirip önümüze koyduğu acıların izleri en güzel bu mek-
tuplarda sürülür.

Ne demişti aşkın büyük ustası Metin Altıok: "Bir kabuk içinde
/ Birbirinden ayrılmaz / ... / Aşk ve acı yüreğimde / İki badem
içidir." Böyledir aşk. Acısını terkisinde taşır. Dokunsan yakar,
dokunmasan solacakmış gibi sana bakar. Mozart, Constanze'a
yazarken aşk ve acıyı aynı anda söylüyordu mektubunda: "Ma-
inz. 17 Ekim 1790. Not: Son sayfayı yazarken kâğıdın üzerine
birbiri ardına gözyaşları düşmeye başladı. Ama neşelenmeliyim,
şaşırtıcı sayıda öpücük uçuyor havada..."

Ve yanına yaklaştığında hayatta her şeyi terk edilebilir kılar o.
Kadınlar kocalarını, erkekler evini barkını, sevgililer birbirlerini,
bir kadın bir erkeği, bir erkek bütün kadınları, bir genç dünyayı,
bir yetişkin dilini, bir dilsiz evini, bir yurtsever yurdunu, bir dev-
rimci devrimi ansızın terk edip gidebilir. Ardına bakmadan, ka-
çarcasına gidebilmenin en "delikanlı" hali ve en "dişi" çığığdır
aşk. Ve bu da mektuplarda yankılanır.

Aşk mektupları da taşıdıkları aşklar kadar ciddidir, yalancıdır,
dürüsttür ve imkânsız nedir bilmeyendir. Ve ömründe bir defa
bile bir aşk mektubu yazmamış ya da almamış olanların dünya-
sında onlar da aşklar gibi yavaşça yitip gidecektir.

* * *

İşte yitip gitmeye yazgılı gibi görünen ama yazıldığı tarihler-
de hem çağına tanıklık edip hem de aşk hallerinin nicesini göz-
ler önüne seren bu mektuplardan ilki, belki de tarihteki ilk aşk

mektubu olarak da nitelendirebileceğimiz kutsal bir metin karşımızda: “Neşideler Neşidesi”. Neşide aslına bakılırsa şiir demek. Ancak yüksek sesle ve belirgin bir tonla okunan ezgi gibi bir şiir. Yani kitabımıza söz konusu olan metin Tevrat’taki “Ezgilerin Ezgisi”. “Neşideler Neşidesi” gerçekten de öyle bir şiir ki anlatıklarına bakılırsa dünya tarihinde belki de ilk ve son kez Tanrısal söz, erotizmi bu denli konu etmişti. Bu şiir Kral Süleyman’ın ağzından çıkmış olsa bile yerini aldığı kitap Tevrat. Taşdığı erotik öğeler, içinde bulunduğu kitap nedeniyle daha dikkat çekici hale geliyor. *Napoléon’un Josephine’e yazdıklarından*, Orhan Veli’nin Nahit Fıratlı’ya yazdığı mektuplara kadar hiçbir mektup bu denli erotik öğeler taşımamıştı. Taşımış olanlar ise sözün üzerindeki kutsal ağırlıktan mahrum kaldı. “Neşideler Neşidesi” kutsal bir kitabın, Tevrat’ın bir bölümü haline geldiğinden bu yana birçok tartışma yarattı. Çoğu Musevi ve Hıristiyan’ın yazılanlar nedeniyle bu metni yetişkin yaşa gelmeden önce çocuklara okutmadıklarına ilişkin rivayetler de var.

Metnin ne zaman, nerede yazıldığına ilişkin bir bilgimiz yok, ama yalnızca Kral Süleyman tarafından yazılmış olacağına inanmak için yeterli bir nedenimiz var. Daha başlangıçta “Neşideler Neşidesi; Süleyman’ındır” der. Kimi kaynaklar Süleyman’ın adının daha sonraki baskılarda görülmeye başladığını söyleseler de aksi ispat edilemediğinden dolayı metin bizim için Kral Süleyman’a aittir.

Kudüs’teki büyük tapınağı inşa eden, İsrailoğullarının üçüncü kralı Süleyman’ın MÖ 970-931 yılları arasında krallık yaptığı genel olarak kabul görmektedir.

Tarihte bilinen ilk ilan-ı aşk metni
 “Neşideler Neşidesi”. (Ozan, Süleyman’ın önünde
 çalarken, Floransa, 1492, Rothschild Mahzor).

Bir aşka dair en kalıcı şey nedir? Hele bir yangından artakalan küller gibi dağılan aşkların yaşandığı teknoloji çağında... Bir aşkı bize olduğu gibi anlatan, onun nelere kadir olabileceğini bütün çıplaklığıyla gösteren şey nedir? Sözler mi, hediyeler mi, davranışlar mı, asla akıldan çıkmayan hatıralar mı?

İşte bir aşkı, o aşkın tarafları tarih denilen sahneden çekilip gitmiş olsa da bize bütün çıplaklığıyla anlatan her ne ise onun peşine düşen Sıla Gençoğlu ve Ali Murat İrat, bu sorunun yanıtını mektuplarda buluyorlar.

Binyılın Aşk Mektupları, aşkları görünür kılan ve tarihöncesinden bugüne aktaran mektupların izini kutsal kitaplara kadar sürüyor. Bununla da kalmıyor, aşkların yalnızca duygu yükü yüksek yanlarını değil, farklılıklarını da ortaya koyuyor.

Sümerli rahibe Enlil'den antik dünyanın bilge kadını Sappho'ya, bedeninin acılarıyla ruhunun acılarını bir kılan Frida'dan hasretlik günlerinde kaleminden dökülen umudu yeşerten Ahmet Kaya'ya kadar birçok isim mektuplardaki aşkın kalıcılığını bize bir kez daha ispatlıyor.

tavsiye edilen
KDV'siz
satış fiyatı

₺ 29

Sertifika no: 11940

ISBN 978-605-09-8391-3

9 786050 983913

Doğan
Kitap